

Selgitus represseeritud isiku seaduse (RIS) kohta

Esmalt kordame seaduse eesmärki ja reguleerimisala §1 punkt 2 järgi.

„Käesoleva seadusega sätestatakse õigusvastaselt represseeritud isiku mõiste.

Õigusvastaselt represseeritud isiku mõiste käesolevas seaduses on määratletud **rahvusvahelise õiguse** alusel koos kõigi sellest tulenevate järeldustega“.

Alates 7. jaanuarist 2022 on terve aasta kestnud meie, kannatanute ühingute, vaidlus Eesti riigiga selle seaduse rikkumise pärast. Põhjuseks on represseeritud isiku Siberis sündinud lapsed ja ka lastena Venemaale **deporteeritud** eesti lapsed. Ühel juhtumil on 18. aprillist 2022 vaidlus jõudnud halduskohtusse, kuid tänaseni pole kohtu otsust. Üldjuhul aga andsime 14. juunil 2022 nelja ühenduse nimel taotluse lahendamiseks Õiguskantslerile. 7. septembril 2022 antud vastuses keeldus Õiguskantsleri Kantselei tegelemast meie seaduse rikkumise juhtumiga. Selle vastusega sai lõplikult selgeks, et täna Eesti Vabariigis seaduse rakendamise ja täitmise eest vastutavad ametkonnad ei mõista seadust RIS. Neil puuduvad teadmised rahvusvahelisest õigusest ja mis tahes teadmised jõhkrast N. Liidu õigussüsteemist. Meile on see väga ootamatu tulemus, sest just kommunistliku režiimi tõttu kannatanute ühendused on ise viimase 33 aasta jooksul Eestis teinud põhjalikud uurimused sellel teemal. Vähemalt 20 mahuka raamatuga ja umbes 245 tuhande isiku saatuse kaudu oleme eesti rahvale need teadmised üle andnud.

Kahel korral on saanud eitava vastuse oma taotlusele kinnipidamiskohas Vorkutas 1956. aastal sündinud poliitvangi Ants Luige tütar Lanna Vassila (sünd. Eerika Luik). 2. juunil 1927 Tartumaal sündinud Ants Luik astus 15-aastaselt vabatahtlikuna Eesti Leegioni ja sõdis kahurväelasena Idarindel legendaarses väeosas Pataljon Narwa. Sõjatribunal mõistis temale Venemaal Kalinini filterlaagris *nõukogude isamaa* reetmise eest 15. detsembril 1945 10 aastat vangistust ja lisaks 3 aastat sundasumist. Teistkordse vahistamisega Vorkutas lisati veel 5 aastat vangistust ja ta vabanes 1963. aastal. Lanna Vassila kaitseks võetud advokaadibüroo on osanud leida kõik need vajalikud dokumendid ja argumendid, mis lükkavad tagasi oletustele rajatud Sotsiaalkindlustusameti ebaseaduslikud otsused. Miks ei saanud sellega hakkama Sotsiaalkindlustusamet? Miks ei saanud sellega hakkama väärinfot andnud Arhiiviamet? Miks Õiguskantsler ei sekku, kui Eesti Vabariigis ei kasutata kohustuslikku rahvusvahelist õigust, mis on seaduse RIS tekstis täpselt formuleeritud? Lõpetuseks tuleb lisada, et need kaks eitavat otsust on põhiseaduse §3 alusel vastuolus meie Põhiseadusega.

Äsja oleme teada saanud, et Riigikogu sotsiaalkomisjonis valmistatakse meie RIS-seaduse täiendamist. Seletuskirjas väidetakse, et seni on seadust tõlgendatud *kitsalt* ja ka viimastes kohtulahendites olevat nii. Need väited ei vasta päris tõele ja faktidele senisest kohtupraktikast 18 aasta jooksul. On olnud mitmeid õigeid kohtuotsuseid. Miks Eesti Vabariigi õigussüsteemis ei **kehti kohtu pretsedendi praktika** täiel määral ? Riigikogu ORURK-i komisjoni liikme ja õigusteadlase Enn Sarve juhtimisel koostatud seaduse teksti ei saa seadust rikkumata kitsalt tõlgendada. Tsiteerin vääralt tõlgendatud seaduse §2 lg2: „Represseerituks loetakse ka käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isiku laps, kes sündis vanema asumisel või kinnipidamiskohas oleku ajal või pärast vanema vabanemist **kuni ajani**, mil vanemale anti **luba ja reaalne võimalus** Eestisse naasmiseks.“ Sõnaga *ja* on ühemõtteliselt fikseeritud kaks tingimust, mis koos määravad lapse kui **represeeritud isiku staatuse** ja tema õigused. Need on vabastamise luba vanemale ja tegelik saabumine Eestisse. Seaduses antud sõnastus...“*pärast vanema vabanemist kuni ajani...*“ rõhutab täiendavalt, et formaalne vabastamise päev mingis KGB dokumendis ei määra mitte midagi. Otsustav oli kinnipidamiskohas saada korda vabanemist tõendavad dokumendid ja pass ning pärast seda võis tekkida reaalne võimalus. Siberist igal aasta ajal liikuma ei pääsenud. Reaalne võimalus oli suvel, kui jõgedel algas laevaliiklus. Dokumentideta lahkumist nimetati põgenemiseks ja kehtis kriminaalkaristus kuni 20 aastat sunnitööd vangistuses. Iga sundasumisel kinnipeetav oli allkirja vastu sellise karistusega tutvustatud ja nad olid kohaliku julgeolekutöötajast komandandi pideva järelvalve all. Täna ei tea seaduse parandajad ja kitsa tõlgendusega seadust rikkuvad ametnikud mitte midagi 70-80 aastat tagasi eesti rahvast jõhkralt hävitanud kommunistlikust terroririigist. Lanna Vassila juhtumi puhul pole tegemist mingi kitsa tõlgendusega, vaid selge ning nüüd juba **kolmekordse!** ebaseadusliku otsusega. Kui 1959. aastal vanaema tõi Vorkutast ära Eestisse 3-aastase haiglase lapse, siis vabadusvõitleja Ants Luik, Eerika Luige isa oli pärast seda vangistuses veel neli aastat. Tütre sünni ajal 1956. aastal oli ta aga Vorkutas kinnipeetavana sundasumisel. Lõplik vabanemine toimus 1963. aastal, kui A. Luige elukohana registreeriti Tartus Puusepa tänav.

Meie RIS-seaduse selgroog on rahvusvaheline õigus. Hämmastav on selline olukord Eesti riigis, et 30 aastat pärast ühinemist rahvusvahelise õigussüsteemiga ei mõisteta riigi kohustust täita neid norme täies ulatuses nende Eesti kodanike kaitseks, kes olid kommunistide sõjakuritegude ohvrid.

Peep Varju, sihtasutus ERAF